

РОЛЬ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Дегтяр О.А. (м. Харків)

Анотації

В статті дається аналіз малого підприємництва в економічному розвитку суспільства; аналіз нових процесів роздержавлення і приватизації; малого бізнесу як умови становлення високоефективної і конкурентоспроможної економіки.

In the article the author gives the analysis of small enterprise in economic development of society; analysis of new processes of privatization; small business as condition of becoming of high-effective and competitive economy.

Ключові слова

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА, МАЛИЙ БІЗНЕС, МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

Вступ

Становлення і динамічний розвиток малого бізнесу в нашій країні має вважатись одним із головних спрямувань у здійсненні процесів роздержавлення і приватизації, яке може допомогти вирішити не тільки проблеми виходу із кризових ситуацій, а й інші довгострокові завдання розвитку ринкових відносин. З огляду на це, усвідомлення місця, ролі і значення малого бізнесу і підприємництва в економічному розвитку суспільства є надзвичайно важливим відправним моментом для розробки ефективних механізмів державного регулювання цієї сфери.

Підприємництво взагалі і особливо малий бізнес є важелем зміни структури економіки, оскільки підприємства переважно концентрують свою діяльність на розвитку нових перспективних напрямків господарської діяльності, віддача від яких перевершує середні показники економіки країни в цілому. Таким чином, малі підприємства стають першопроходцями, які прокладають шлях до перспективних прогресивних змін в структурі економіки.

Розвиток і функціонування малих структур створює середовище для конкуренції. З одного боку, посилюється суперництво між прогресивним і застарілим у бізнесі, а з іншого – конкуренція посилюється за рахунок функціонування багаточисельних і різноманітних малих підприємств, без яких неможливе існування й розвиток ринку.

Мале підприємництво варто вважати своєрідним прискорювачем економічного розвитку, тому що воно впливає на структурну перебудову в економіці; збільшення обсягів виробництва і надання послуг; стимулювання інвестиційної діяльності; підвищення рівня попиту і пропозиції; прискорення темпів економічного розвитку національної економіки в цілому [2].

Малий бізнес особливо сприяє економії і раціональному використанню всіх ресурсів. Це пояснюється тим, що цей сектор економіки більше всього і нерозривно пов'язаний з господарським ризиком. Саме ця обставина є потужним стимулом економії ресурсів, вимагає від суб'єктів малого бізнесу детального аналізу рентабельності своїх проектів, відповідального ставлення до інвестицій, раціонального витрачання всього підприємницького потенціалу. Крім того, малий бізнес мобілізує значні фінансові і виробничі ресурси населення, які б за його відсутності не були використані.

Позитивним моментом є те, що мале підприємництво забезпечує сильнодіючі стимули до високоефективної праці. У більшості випадків особистості, котрі мають власний бізнес і завдяки цьому сильніші спонукальні мотиви більш зацікавлені в якісній та продуктивній праці порівняно з найманими працівниками. Такий психологічний феномен вільної праці для одержання власного зиску забезпечує більший вигравш для національної економіки в цілому.

Функціонування малих підприємств позитивно відбивається на розвитку регіональної економіки, підвищенні самостійності територіального управління. В умовах розвитку регіонального самоуправління цей сектор залучає до виробництва місцеві сировинні ресурси, нарощує випуск товарів широкого споживання і послуг населенню з урахуванням місцевого попиту. Крім цього, він ефективно вирішує проблему використання відходів виробництва і вторинної сировини, переробка яких на великих підприємствах нераціональна. Мале підприємництво сприяє розвитку регіону шляхом раціонального використання вільних виробничих потужностей, збільшення обсягу товарів і послуг, які виробляються, вирішенням проблем зайнятості і загального зростання доходів, що врешті веде до поліпшення умов життя населення території [1].

Великою перевагою малих підприємств є скорочення строків виробництва і освоєння виробничих потужностей порівняно з великими підприємствами, що забезпечує високу окупність і ефективність інвестицій. Ця перевага особливо проявляється в галузях з короткими циклами виготовлення виробів. Тільки малі підприємства спроможні забезпечити максимальний дохід за один виробничий цикл.

Зважаючи на те, що в Україні зростає безробіття, доречно нагадати, що малий бізнес у багатьох країнах став важливим фактором, який протидіє цьому явищу. Так, до 80% нових робочих місць припадає на цей різновид бізнесу. Наприклад, у Польщі збільшення кількості малих підприємств після "шокової" терапії створило більше робочих місць, аніж їх було в державному секторі [2].

Слід також відмітити, що в цьому секторі більш повно та ефективно використовуються здібності, знання і навички працівників, для яких умови організації та оплати праці на великих підприємствах не стимулюють

повної самовіддачі. Крім того, це можливість поєднання кількох професій, використання неповного робочого дня, праці на дому.

Однак, поряд з багатьма перевагами мале підприємництво є більш слабким і уразливим сектором економіки, ніж великий бізнес. Ці слабкості обумовлені самою природою, характером діяльності малого підприємництва. Так, наприклад, банкрутств серед малих фірм більше і трапляються вони частіше через те, що малий бізнес, як правило, моноорієнтований, тоді як великі фірми працюють в широкому спектрі. Крім того, малий бізнес дуже залежить від особистих обставин (хвороба, тимчасова непрацездатність і т. ін.); малі фірми не мають власних допоміжних служб (маркетинг, реклама, транспорт тощо), які підвищують живучість і шанси на успіх в умовах конкурентно-щільного ринку. Але все сказане не принижує ролі і значення цього важливого сектора економіки.

Отже, мале підприємництво виконує вагому, а в деяких відношеннях і вирішальну роль в забезпеченні соціально-економічного прогресу країни. Наприклад, як свідчить досвід, в трьох напрямках великий бізнес не спроможний замінити малий бізнес:

- в інноваційному відношенні;
- в забезпеченні зайнятості населення;
- в спроможності до швидкої перебудови [3].

Без малих підприємств практично неможливо збалансувати економіку, наситити ринок товарами, та послугами, особливо новими, перевірити ефективність нової техніки і технології. Найбільші переваги у цьому секторі виникають тоді, коли його стратегічний менеджмент націлений на якісну експансію, спеціалізацію в певній виробничій або торговельно-інфраструктурній ніші.

Розглянуті вище роль, місце і прояви значущості малого бізнесу в суспільстві дозволяють зробити загальний висновок: малий бізнес є об'єктивно необхідним компонентом ринкової системи господарювання. Його сутність зводиться до оновлення економічної системи, створення інноваційного середовища, яке спричиняє руйнацію традиційних структур і відкриття шляху до перетворень; зрештою виступає тією силою, що прискорює рух економіки на шляху ефективності, раціоналізації, бережливості і постійного оновлення.

Нагромаджений досвід всіх без винятку індустріально-розвинутих країн з ринковою економікою соціального спрямування підтверджує, що мале підприємництво взагалі – необхідна умова досягнення економічного успіху і розвитку країни.

Висновки

Таким чином, мале підприємництво як форма суспільних відносин сприяє не тільки підвищенню матеріального і духовного потенціалу суспільства, не тільки створює сприятливі підстави для практичної реалізації здібностей і талантів, притаманних кожному індивідууму, але й веде до єднання нації, збереження її національного духу і національної гордості. Отже, становлення та розвиток малого бізнесу, як і

підприємництва в цілому в Україні, є стратегічною проблемою економічної політики в умовах формування соціально-орієнтованого ринку. В той же час недооцінка місця, ролі і значення цього сектора економіки в перехідний період до ринку, ігнорування його економічного і соціального потенціалу можуть набути характеру стратегічного прорахунку. Через це мале підприємництво потребує особливого відношення і підтримки в формуванні специфічного середовища, сприятливого для його стабільного розвитку і високоефективного функціонування.

Перспективи подальших наукових досліджень

✓ шляхи і напрямки дослідження малого підприємництва, що розвивається в умовах конкурентоспроможного середовища.

Джерела:

1. Бондарук Т.Г. Державна підтримка малого підприємництва // Актуальні проблеми економіки. – 2007. - №6. – С. 115-122.
2. Кулик С.М. Розвиток державного регулювання розвитку малого підприємництва // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2006. - №1. – С. 84-88.
3. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: Навч. посібник / За ред. Л.І. Воротіної. - Київ: Видавництво Європейського університету, 2002. - 307 с.

Стаття надійшла 04.10.2007 р.